

**УЛААНБААТАР ХОТЫН ХАН-УУЛ ДҮҮРГИЙН НУТАГ ДЭВСГЭРТ ОРШИХ
“ПИ ЭС СИ” ХХК-ИЙН “ХИМИЙН БОДИС ИМПОРТЛОХ, ХУДАЛДААЛАХ,
ХИМИЙН БОДИСЫН АГУУЛАХ” ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

**УЛААНБААТАР ХОТ
2025 ОН**

АГУУЛГА

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1 Төслийн товч танилцуулга	3
1.2 Төслийн ерөнхий мэдээлэл	4
1.3 Төслийн талбайн байршил	4
1.4 Төслийн онцлог	5
1.5 Төслийн талбай орчмын газар ашиглалт, дэд бүтэц.....	7
1.6 Төслийн барилга байгууламжийн зохион байгуулалт.....	8
1.7 Ажиллах хүч ба хөдөлмөр хамгаалал	10
1.8 Төслийн нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөж.....	11
ХОЁР. ДАРАЛТААР САВЛАСАН ХИЙНҮҮДИЙН ЭРСДЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ	12
2.1 Даралтат савтай хийнүүдийн ерөнхий мэдээлэл	12
2.2 Хийн бүтээгдэхүүн (даралтаар савласан) хадгалах үед үүсэж болох эрсдлээс	14
урьдчилан сэргийлэх, эрсдлийг бууруулах зөвлөмж.....	14
2.3 Гал түймрээс урдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар өгөх зөвлөмж	15
2.4 “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөн.....	17
2.4.1 Тарималжуулалтад зориулж мод сөөгийг сонгон авах, суулгахад бэлтгэх	17
2.4.2 2025-2029 оны мод тарих төлөвлөгөө	17
ГУРАВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
3.1 Эрх зүйн үндэслэл ба түүний гол шаардлага	19
3.2 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилтууд.....	19
3.3 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	21
3.4 Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө.....	28
3.5 Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	29
3.6 Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	30
3.7 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	33
3.8 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	35
3.9 Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	37
3.10 Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	38
3.11 2025-2029 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал.....	39

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл.....	4
Хүснэгт 2. Төслөөр импортлон нийлүүлэх тест газнуудын жагсаалт.	6
Хүснэгт 3. Агуулахад хадгалагдан ашиглагдах химийн бодисын нэр томьёо, хэмжээ	12
Хүснэгт 4. 2025-2029 оны мод тарих төлөвлөгөө.....	17
Хүснэгт 5. Хамрагдах бодис тус бүрээр Т/Х-н ангиллын ХК	21
Хүснэгт 6. Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө.....	28
Хүснэгт 7. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	29
Хүснэгт 8. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	30
Хүснэгт 9. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.	33
Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.	35
Хүснэгт 11. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	37
Хүснэгт 12. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө.....	38
Хүснэгт 13. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал	39
Хүснэгт 14. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухайн жилийн зардал	39

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Химийн бодисын агуулахын байршил	5
Зураг 2. Химийн бодисын агуулахын байршил	8
Зураг 3. Даралтат хий хадгалах чингэлэг	9
Зураг 4. Бараа бүтээгдэхүүн борлуулж буй дэлгүүр	10
Зураг 5. Баллонтой хийг задгай агуулахад хадгалах байдал (Жишээ)	14

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төслийн товч танилцуулга

Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн 3-р хорооны нутаг дэвсгэрт байрлах ХБНГУ-ын 100%-ийн хөрөнгө оруулалттай “Пи Эс Си” ХХК нь 2004 оны 4-сарын 8-нд байгуулагдсан ба Швейцарийн “Hilti”, “Leica”; ХБНГУ-н “Draeger”, “Testo” зэрэг фирмүүдийн барилга, уул уурхайн зориулалттай багаж болон хувь хүний хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны багаж, тоноглол хэрэгслүүд, бусад барилгын холбогдолтой бүтээгдэхүүнүүдийг импортолж, худалдан борлуулах үйл ажиллагааг явуулдаг.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь уурхай, үйлдвэр зэрэг эрсдэлтэй нөхцөлд ажиллагсдын хувь хүний ажлын аюулгүй орчин, хөдөлмөр хамгаалалтад зориулагдсан аливаа хорт хий, агаарын болон хүчилтөрөгчийн дутмаг орчныг урьдчилан мэдрэгч, илрүүлэгч олон төрлийн багажуудыг импортлон дотооддоо борлуулах үйл ажиллагаа явуулдаг. Тэдгээр багажуудад 6 сараас 1 жил тутамд тохиргоо хийгдэх зайлшгүй шаардлагатай байдаг ба үүнд нэн хэрэгцээтэй багажийн үйл ажиллагааг хянах, тохируулах зориулалттай (Calibration gas) тест хийнүүдийг импортолж борлуулах хэрэгцээ шаардлага үүссэн. Иймд компанийн зүгээс 26 нэр төрлийн даралтаар савлагдсан хий болон нүүрсхүчлийн хий шингээгч шохойн чулууг импортлон, худалдаалах явцдаа хүрээлэн буй орчин, хүн амд хор аюулгүйгээр үйл ажиллагааг явуулах нь чухал юм.

Төсөл нь одоогийн байдлаар 20 ажилтантай өөрийн эзэмшлийн 2 давхар үйлчилгээний байртай бөгөөд нэг давхарт нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангах болон бусад барилгын багаж хэрэгсэл борлуулах дэлгүүр ажиллуулж байна.

1.2 Төслийн ерөнхий мэдээлэл

Хүснэгт 1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл

ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ	“Пи Эс Си” ХХК Улсын бүртгэлийн дугаар: 9019021042 Регистрийн дугаар: 2822733 Хаяг: Улаанбаатр хот, Хан-уул дүүрэг, 3-р хороо, Үйлдвэрийн гудамж, 68/01 Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: 0002151
ТӨСЛИЙН НЭР	“Химийн бодис импортлох, худалдаалах, химийн бодисын агуулах”
ТӨСЛИЙН ЗОРИЛГО, АЧ ХОЛБОГДОЛ	Тус компани нь уурхай болон үйлдвэрүүдэд ашиглагдах хувь хүний ажлын аюулгүй орчин, хөдөлмөр хамгаалалд зориулагдсан аливаа хорт хий, агаарын болон хүчилтөрөгчийн дутмаг орчныг урьдчилан мэдрэгч, илрүүлэгч олон төрлийн багажуудыг импортлон дотооддоо борлуулах үйл ажиллагаа явуулдаг. Тэдгээр багажуудад 6 сараас 1 жил тутамд тохиргоо хийгдэх зайлшгүй шаардлагатай байдаг ба үүнд нэн хэрэгцээтэй багажийн үйл ажиллагааг хянах, тохируулах зориулалттай (Calibration gas) тест хийнүүдийг импортолж борлуулах хэрэгцээ шаардлага үүссэн. Иймд компанийн зүгээс 26 нэр төрлийн даралтаар савлагдсан хий болон нүүрсхүчлийн хий шингээгч шохойн чулууг импортлон, худалдаалах явцдаа хүрээлэн буй орчин, хүн амд хор аюулгүйгээр үйл ажиллагааг явуулах нь чухал юм.

1.3 Төслийн талбайн байршил

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн үндсэн үйл ажиллагаа явуулдаг оффис, бараа бүтээгдэхүүний дэлгүүр нь Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн 3-р хорооны нутаг дэвсгэрт 1012 м² газарт, химийн бодисын агуулах нь тухайн газрын замын баруун урд 1311 м² газарт байрлана.

Зураг 1. Химийн бодисын агуулахын байршил

1.4 Төслийн онцлог

ХБНГУ-ын 100% -ийн хөрөнгө оруулалттай “Пи Эс Си” ХХК нь 2004 оны 4 сарын 8 -ны өдөр байгуулагдсан цагаасаа хойш Швейцарийн “Hilti”, “Leica”, ХБНГУ-ын “Draeger”, “Testo”, “Elora” зэрэг фирмүүдийн барилгын холбогдолтой бүтээгдэхүүнүүд болон уурхай, үйлдвэр зэрэг эрсдэлтэй нөхцөлд ажиллагсдын хувь хүний ажлын аюулгүй орчин, хөдөлмөр хамгаалалтад зориулагдсан аливаа хорт хий, агаарын болон хүчилтөрөгчийн дутмаг орчныг урьдчилан мэдрэгч, илрүүлэгч олон төрлийн багажуудыг импортлон дотооддоо борлуулах үйл ажиллагаа явуулдаг. Тэдгээр багажуудад 6 сараас 1 жил тутамд хяналт тохиргоо хийгдэх зайлшгүй шаардлагатай байдаг ба үүнд нэн хэрэгцээтэй багажийн үйл ажиллагааг хянах, тохируулах зориулалттай “Calgaz” үйлдвэрийн (Calibration gas) тест хийнүүдийг импортлож борлуулах хэрэгцээ шаардлага үүссэн.

Мөн төсөл хэрэгжүүлэгч нь нүүрстөрөгчийн давхар ислийг (CO_2) шингээх зориулалттай бүтээгдэхүүн болох шохойн чулуу (Drägersorb 400) –г захиалагчийн хэрэгцээнд шаардлагатай хэмжээгээр импортлон борлуулдаг. Шохойн чулууны химийн найрлагад кальцийн гидроксид (Ca(OH)_2 :78-84%), натрийн гидроксид (NaOH :2–4%) байна.

Иймд компанийн зүгээс 26 нэр төрлийн даралтаар савлагдсан хий болон нүүрсхүчлийн хий шингээгч шохойн чулууг импортлон, худалдаалах явцдаа хүрээлэн буй орчин, хүн амд хор аюулгүйгээр үйл ажиллагааг явуулах нь чухал юм.

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн импортлон, борлуулдаг “Calgaz” даралтат хий үйлдвэрлэгч нь 45 гаруй жил үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бөгөөд бүтээгдэхүүнүүд нь ISO 9001:2015 болон ISO/IEC 17025:2017 стандартуудын дагуу үйлдвэрлэгддэг. Доорх хүснэгтэд төсөл хэрэгжүүлэгчийн импортлон нийлүүлэх тест газ, шохойн чулууны ерөнхий мэдээллийг үзүүлэв.

Хүснэгт 2. Төслөөр импортлон нийлүүлэх тест газнуудын жагсаалт

№	Нэр		Томьёо	CAS	Хэмжээ, тонн
	Монгол	Англи			
1	Устөрөгч/агаар	Hydrogen in air	H ₂ /Air	1333-74-0	0.060
2	Хүхэрт устөрөгч/агаар	Hydrogen sulfide in nitrogen	H ₂ S/N ₂	7783-06-4	0.060
3	Азот	Nitrogen	N ₂	7727-37-9	0.06
4	Азотын оксид/азот	Nitrogen Monoxide nitrogen	NO/N ₂	10102-43-9	0.06
5	Азотын давхар исэл/азот	Nitrogen Dioxide in nitrogen	NO ₂ /N ₂	10102-44-0	0.06
6	Азотын давхар исэл/агаар	Nitrogen Dioxide in air	NO ₂ /Air	10102-44-0	0.06
7	Аммиак/азот	Ammonia in nitrogen	NH ₃ /N ₂	7664-41-7	0.06
8	Хүхрийн давхар исэл/азот	Sulfure Dioxide in nitrogen	SO ₂ /N ₂	7446-09-5	0.06
9	Хүхрийн давхар исэл/агаар	Sulfure Dioxide in air	SO ₂ /Air	7446-09-5	0.06
10	Нүүрс хүчлийн хий/азот	Carbon Dioxide in nitrogen	CO ₂ /N ₂	124-38-9	0.06
11	Нүүрс хүчлийн хий/агаар	Carbon Dioxide in air	CO ₂ /Air	124-38-9	0.06
12	Нүүрстөрөгчийн дан/азот	Carbon Monoxide in nitrogen	CO/N ₂	630-08-0	0.06
13	Нүүрстөрөгчийн дан/агаар	Carbon Monoxide in air	CO/Air	630-08-0	0.06
14	Хүчилтөрөгч/азот	Oxygen in nitrogen	O ₂ /N ₂	7782-44-7	0.06
15	Бутадиен/агаар	1,3-Butadiene in air	C ₄ H ₆ /Air	106-99-0	0.06
16	Изобутен/агаар	Isobutylene in air	C ₄ H ₈ /Air	115-11-7	0.06
17	Метан	Methane	CH ₄	74-82-8	0.06
18	Метан/азот	Methane in nitrogen	CH ₄ /N ₂	74-82-8	0.06
19	Метан/агаар	Methane in air	CH ₄ /Air	74-82-8	0.06
20	Согтолтын тун илрүүлэгч багажийн ажиллагааг хянагч хийн холимог/азот	Gas mixture in nitrogen	C ₂ H ₅ OH/N ₂	64-17-5	0.06
21	Хлор/азот	Chlorine in nitrogen	Cl ₂ /N ₂	7782-50-5	0.06
22	Цианид илрүүлэгч багажийн ажиллагаа хянагч /азот	Cyanide in nitrogen	HCN/N ₂	74-90-8	0.003
23	Хлорт устөрөгч/азот	Hydrogen chloride in nitrogen	HCl/N ₂	7647-01-0	0.06
24	Фосфин/азот	Phosphine in nitrogen	PH ₃ /N ₂	7803-51-2	0.06

25	Холимог хий/азот	Gas mixture in nitrogen	CH ₄ , H ₂ S, CO, CO ₂ , O ₂ /N ₂	7783-06-4 630-08-0 124-38-9 74-82-8 7782-44-7 7727-37-9	0.06
26	Холимог хий/азот	Gas mixture in nitrogen	CO, CO ₂ , O ₂ /N ₂	630-08-0 124-38-9 7782-44-7	0.06
27	Шохойн чулуу (нүүрсхүчлийн хий шингээгч)	Draegersorb (CO ₂ Absorber)	Ca(OH) ₂ , NaOH, H ₂ O	1305-62-0 1310-73-2 7732-18-5	150
НИЙТ					151.503

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Пи Эс Си” ХХК нь дээрх бүтээгдэхүүнүүдийг хэрэглэгчдийн захиалсан хэмжээгээр импортлон нийлүүлдэг бөгөөд эдгээр бодисуудын жилд импортлох хэмжээ нь хэрэглэгчийн эрэлт, хэрэгцээнээс хамааран янз бүр байдаг.

Эдгээр даралтат хийнүүдийг импортлохдоо агаарын тээврээр тээвэрлэдэг бөгөөд Чингис хаан олон улсын нисэх буудал дахь карго терминалаар нэвтрүүлдэг.

1.5 Төслийн талбай орчмын газар ашиглалт, дэд бүтэц

Газар ашиглалт. Тухайн төсөл хэрэгжиж буй газар нь Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн хойд хэсэгт буюу Дунд голын эрэг дагуу баруунаас зүүн тийш хэвтээ тэнхлэгийн туслах замын дагуу үйлдвэрлэлийн бүсэд байрлах ба энэ орчимд зөвхөн үйлдвэрлэл, аж ахуйн зориулалтаар байгууллагууд үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд төсөл хэрэгжиж буй талбайн урд талд “Витафит” ХХК-ийн үйлдвэр байрлах бол зүүн болон хойд талд нь Дунд гол урсаж байгаа бөгөөд баруун тийш “АПУ” ХХК логистик, “Говь” ХХК, “Гоёо” ХХК зэрэг компаниуд үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Дэд бүтэц. Уг төсөл нь Улаанбаатар хотын дэд бүтэц харьцангуй сайн хөгжсөн үйлдвэрийн бүсэд хэрэгжиж буйгаараа онцлог юм. Төслийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай дэд бүтцийн асуудлуудыг дараах байдлаар шийдсэн байна.

Цэвэр ус хангамжийн систем. Ажилчдын ундны усанд баллонтой ус авч ашигладаг. Оффисын бусад хэрэглээнд ашиглагдах цэвэр усыг УСУГ-тай гэрээтэй иргэн С. Батхишигтэй гэрээ хийн төвийн шугам сүлжээнээс авч ашигладаг. Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 07 сарын 30-ны өдрийн А/301 дугаар тушаалын дагуу унд ахуйн хэрэглээний нормыг 1 хүний өдрийн 80 л-ээр тооцож гаргасан. Тухайн төслийн ашиглалтын жилүүдэд нийт 20 хүн, жилд 264 хоног буюу 5 жилд 1320 хоног ажиллахад нийт **2,157.9 м³** ус ашиглана. Гол хэрэглээ нь байгууллагын ариун цэврийн өрөөний ус байх бөгөөд 3 давхар оффисын цэвэрлэгээ, Аяга таваг угаагч, Ажилчдын хувцас угаах угаалгын машин, Үйлчилгээний машин угаалга зэрэгт усыг хэрэглэнэ.

Цахилгаан хангамж. Цахилгаан эрчим хүчний хэрэгцээг төвлөрсөн эх үүсвэрээс хангадаг.

Дулаан хангамж. Цахилгаан халаагуур ашиглаж байна.

Тээвэр, харилцаа холбоо. Төслийн талбай нь Улаанбаатар хотод байршилтай тул бүх авто тээврийн хэрэгсэл ашиглагдах боломжтой бөгөөд төсөл хэрэгжиж буй газар нь авто замын дагуу байрлана. Монгол улсад ашиглагддаг бүх харилцаа холбооны сүлжээг үйл ажиллагаандаа ашиглах боломжтой.

1.6 Төслийн барилга байгууламжийн зохион байгуулалт

Бараа бүтээгдэхүүнийг хэрэглэгчийн захиалсан хэмжээгээр импортолж оруулж ирдэг. Химийн бодис агуулдаг чингэлэг нь 18 м² талбайтай, 2.40 х 6.00 хэмжээтэй, 2.60 м өндөр, химийн бодист тэсвэртэй материалаар хийгдсэн шалтай, зохиомол гэрэлтүүлэгтэй, агааржуулагч болон утаа мэдрэгчтэй, 24 цагийн харуул хамгаалалттай. “Химийн хорт болон аюултай бодисын шошго анхааруулах тэмдэг” MNS 5029:2011 стандартад заасан анхааруулах болон аюулын тэмдэглэгээнүүдийг байрлуулсан, “Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах, ерөнхий шаардлага” MNS 6458:2014 стандартын ерөнхий шаардлагыг хангасан.

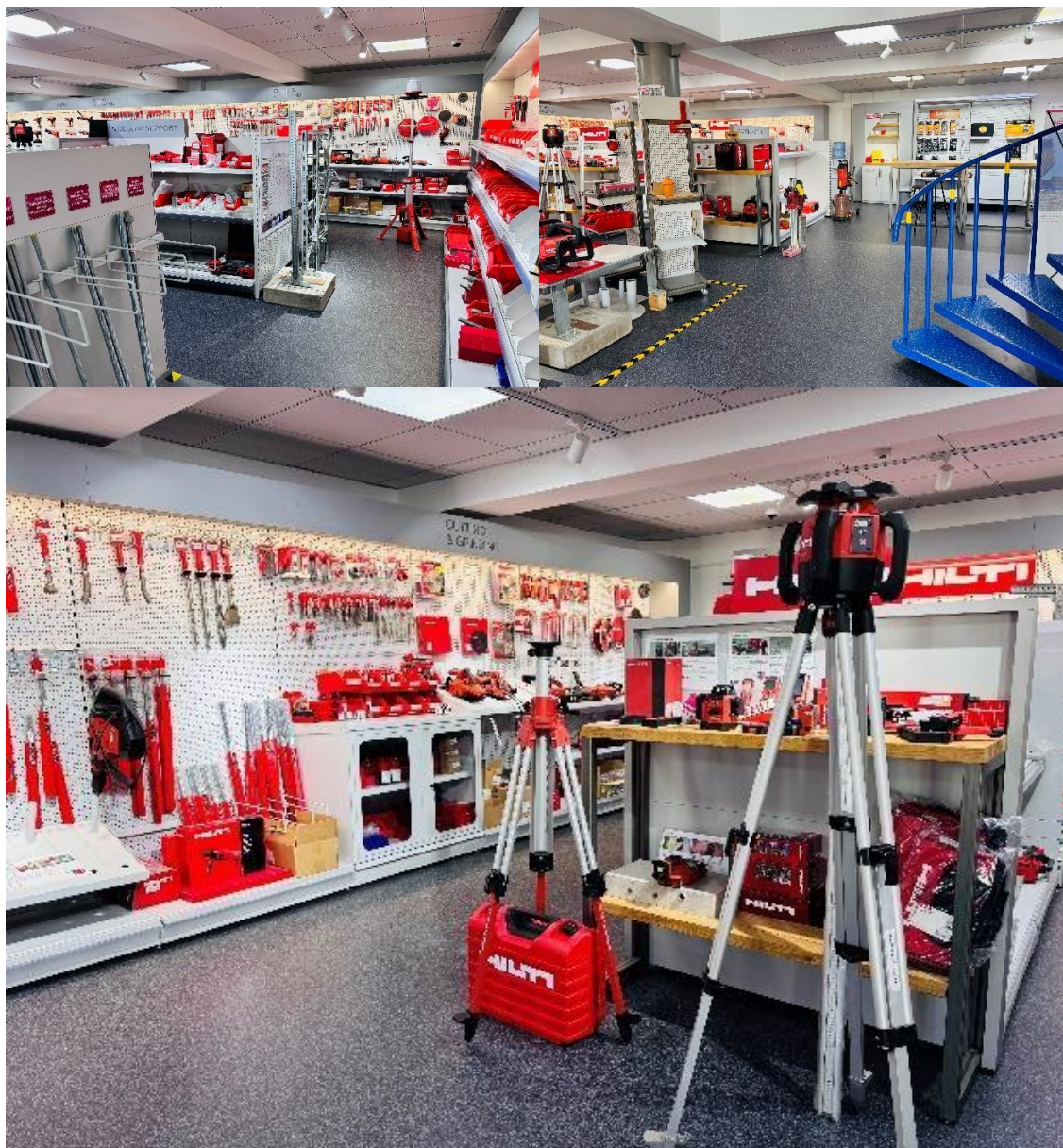
Зураг 2. Химийн бодисын агуулахын байршил

Химийн бодис хадгалах байрыг 20 тн контейнерыг стандартын дагуу тоноглон тохижуулсан, орох гарах хаалтыг нэмэлтээр хийсэн, байгалийн гэрэлтүүлэгтэй,

агуулахын дулааныг цахилгаан халаагуураар шийдсэн, бетонон хашаатай, 24 цагийн харуул хамгаалалттай байна.

Зураг 3. Даралтат хий хадгалах чингэлэг

Зураг 4. Бараа бүтээгдэхүүн борлуулж буй дэлгүүр

1.7 Ажиллах хүч ба хөдөлмөр хамгаалал

Тус төсөлд 2024 оны 8 сарын байдлаар нийт 20 хүн хөдөлмөр эрхэлдэг. Төслийн үйл ажиллагааны явцад хөлсөөр хүн авч ажиллуулах шаардлага гарах тохиолдолд аль болох дүүргийн ажилгүй иргэдийг хамруулах нь зүйтэй. Шилдэг боловсон хүчинг нэг дор төвлөрүүлэн өндөр бүтээмж, ашигтай ажиллагаа, сэтгэл ханамж, хамт олны гаргасан амжилтыг дэмжиж ажиллаж байгаа нь төслийн удаан хугацаанд үр ашигтай ажиллах бололцоог бүрдүүлж байна.

Ажилчдын хөдөлмөр хамгаалал. “Пи Эс Си” ХХК нь бараа бүтээгдэхүүний ачилт, буулгалт, тээвэрлэлт зэргийн ажилчдыг хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын хувцсаар тогтмол хангаж, хөдөлмөрийн дотоод журмыг ажилчид мөрдөж байгаа эсэхэд байнга

хяналт тавин ажиллаж байна. Мөн ажилчдын эрүүл хооллолт, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, жилийн эрүүл мэндийн үзлэгт зориулсан төсөв баталдаг бөгөөд үүнд байнга анхаарал тавин ажилладаг.

1.8 Төслийн нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөж

“Пи Эс Си” ХХК -ийн “Химийн бодис импортлох, худалдаалах, химийн бодисын агуулах” төсөл хэрэгжсэнээр нийт 20 хүний ажлын байр бий болох бөгөөд улсын төсөвт тодорхой хэмжээний төлбөр татвар, хураамж хэлбэрээр төлөгдөх эерэг нөлөөтэй.

Мөн уг төсөл нь аюулгүй ажиллагааны багаж хэрэгсэл импортлон дотоодын компаниудад нийлүүлэх үйл ажиллагааны улмаас барилга, уул уурхай болон хүнд үйлдвэрийн салбарт ажиллагсдын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал хангагдаж улмаар тухайн төслийн тогтвортой үйл ажиллагаа явуулах таатай нөхцөл бүрдэнэ.

Хувь хүний хамгаалах хувцас, хэрэгслийг импортлон дотоодын Уул уурхай, үйлдвэрлэл, барилгын салбарын компаниудад нийлүүлдэг. Улмаар ажиллагсдийн хөдөлмөр аюулгүй байдлийн чанар нэмэгдэж осол эрсдлийн тохиолдох магадлал буурах эерэг нөлөөтэй.

Төслийн нэгжтэй хамтран ажиллан аж ахуй нэгж байгууллагуудтай уялдаатай ажиллаж, ААНБ-уудын орлого, эргэлтийг нэмэгдүүлэх боломжтой.

Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ нь нийт 6 бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрээр үнэлэхэд агаарын чанар, амьтны аймаг гадаргын болон газрын доорх ус, хөрс, ургамалан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл дунд, газрын хэвлийд үзүүлэх нөлөөгүй байна.

Байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг стандарт, норм, дүрэм журам, тайланд тусгагдсан сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмжийг дагаж мөрдсөнөөр нөлөөллийг бууруулах, арилгах боломжтой юм.

Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: Даралтат хийн хадгалах горим горим зөрчигдөж үйл ажиллагааны үед тэсэрч, дэлбэрэх аюул үүсгэж байгаль орчин хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй. Мөн даралтат хийг тээвэрлэх үед машин техникийн бүрэн бүтэн байдлыг цаг тухайд нь үзлэг шалгалт хийгээгүй, эсвэл гадны нөлөөтэй гэнэтийн осол гарсны улмаас даралтат хий хадгалах сав задарч, цоорон бодис алдагдсан тохиолдол бодисын ангилал, шинж чанараас хамааран байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд эрсдэл үүснэ. Даралтат хийн сав баглаа боодол нь аюултай хог хаягдлын ангилалд хамаарах бөгөөд бөгөөд 2018 оны 11-р сарын 13-ны өдрийн А-429/257 дугаар тушаалаар батлагдсан "Үүсэх хог хаягдлыг үйлдвэрлэгч болон импортлогч хариуцах зарим бүтээгдэхүүний жагсаалт"-д орно. Иймд сав баглаа боодлын хаягдалд хайхрамжгүй хандаж зориулалтын бус байдлаар хадгалж, устгасан тохиолдолд хүрээлэн буй орчинд эрсдэл үүснэ.

ХОЁР. ДАРАЛТААР САВЛАСАН ХИЙНҮҮДИЙН ЭРСДЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ

“Пи Эс Си” ХХК-ийн багажийн тохиргоог хянах, тохируулах үйл ажиллагаанд ашиглагдах химийн бодисын агуулахад хадгалагдах 26 нэр төрлийн даралтад савтай хийнүүд болон шохойн чулууны эрсдэлийн үнэлгээг “Их зос” ХХК-аар хийж гүйцэтгүүлсэн.

Энэхүү эрсдэлийн үнэлгээний хүрээнд “Пи Эс Си” ХХК-ийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах химийн хорт болон аюултай бодис болох даралтат савтай хийнүүд болон тэдгээрийг хадгалах агуулахын эрсдэлийг үнэлж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, үүссэн тохиолдолд авах арга хэмжээг тодорхойлохыг зорьсон болно.

2.1 Даралтат савтай хийнүүдийн ерөнхий мэдээлэл

“Пи Эс Си” ХХК-ийн агуулахад хадгалагдан борлуулагдах химийн бодис (26 нэр төрлийн хий, нүүрсхүчлийн хий шингээгч шохойн чулуу) -ын нэр томьёо, CAS дугаар ба хадгалагдах хэмжээг доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 3. Агуулахад хадгалагдан ашиглагдах химийн бодисын нэр томьёо, хэмжээ

№	Нэр		Томьёо	CAS	Хэмжээ, тонн/жил
	Монгол	Англи			
1	Устөрөгч/агаар	Hydrogen in air	H ₂ /Air	1333-74-0	0.060
2	Хүхэрт устөрөгч/агаар	Hydrogen sulfide in nitrogen	H ₂ S/N ₂	7783-06-4	0.060
3	Азот	Nitrogen	N ₂	7727-37-9	0.06
4	Азотын оксид/азот	Nitrogen Monoxide nitrogen	NO/N ₂	10102-43-9	0.06
5	Азотын давхар исэл/азот	Nitrogen Dioxide in nitrogen	NO ₂ /N ₂	10102-44-0	0.06
6	Азотын давхар исэл/агаар	Nitrogen Dioxide in air	NO ₂ /Air	10102-44-0	0.06
7	Аммиак/азот	Ammonia in nitrogen	NH ₃ /N ₂	7664-41-7	0.06
8	Хүхрийн давхар исэл/азот	Sulfure Dioxide in nitrogen	SO ₂ /N ₂	7446-09-5	0.06
9	Хүхрийн давхар исэл/агаар	Sulfure Dioxide in air	SO ₂ /Air	7446-09-5	0.06
10	Нүүрс хүчлийн хий/азот	Carbon Dioxide in nitrogen	CO ₂ /N ₂	124-38-9	0.06
11	Нүүрс хүчлийн хий/агаар	Carbon Dioxide in air	CO ₂ /Air	124-38-9	0.06
12	Нүүрстөрөгчийн дан/азот	Carbon Monoxide in nitrogen	CO/N ₂	630-08-0	0.06
13	Нүүрстөрөгчийн дан/агаар	Carbon Monoxide in air	CO/Air	630-08-0	0.06
14	Хүчилтөрөгч/азот	Oxygen in nitrogen	O ₂ /N ₂	7782-44-7	0.06
15	Бутадиен/агаар	1,3-Butadiene in air	C ₄ H ₆ /Air	106-99-0	0.06
16	Изобутен/агаар	Isobutylene in air	C ₄ H ₈ /Air	115-11-7	0.06
17	Метан	Methane	CH ₄	74-82-8	0.06
18	Метан/азот	Methane in nitrogen	CH ₄ /N ₂	74-82-8	0.06
19	Метан/агаар	Methane in air	CH ₄ /Air	74-82-8	0.06
20	Согтолтын тун илрүүлэгч багажийн ажиллагааг хянагч хийн холимог/азот	Gas mixture in nitrogen	C ₂ H ₅ OH/ N ₂	64-17-5	0.06
21	Хлор/азот	Chlorine in nitrogen	Cl ₂ /N ₂	7782-50-5	0.06
22	Цианид илрүүлэгч багажийн ажиллагаа хянагч /азот	Cyanide in nitrogen	HCN/N ₂	74-90-8	0.003
23	Хлорт устөрөгч/азот	Hydrogen chloride in nitrogen	HCl/N ₂	7647-01-0	0.06
24	Фосфин/азот	Phosphine in nitrogen	PH ₃ /N ₂	7803-51-2	0.06

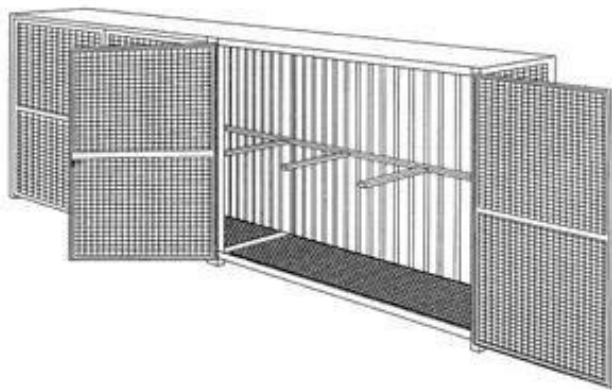
25	Холимог хий/азот	Gas mixture in nitrogen	CH ₄ , H ₂ S, CO,	7783-06-4 630-08-0	0.06
			CO ₂ , O ₂ /N ₂	124-38-9 74-82-8 7782-44-7 7727-37-9	
26	Холимог хий/азот	Gas mixture in nitrogen	CO, CO ₂ , O ₂ /N ₂	630-08-0 124-38-9 7782-44-7	0.06
27	Шохойн чулуу (нүүрсхүчлийн хий шингээгч)	Draegorsorb (CO ₂ Absorber)	Ca(OH) ₂ , NaOH, H ₂ O	1305-62-0 1310-73-2 7732-18-5	150.0
НИЙТ					151.503

“Пи Эс Си” ХХК нь 3 жилд 1.503 тонн 26 нэр төрлийн даралтат хий, 150.0 тонн нүүрсхүчлийн хий шингээгч шохойн чулууг агуулахад хадгалан зориулалтын дагуу түгээх болно.

2.2 Хийн бүтээгдэхүүн (даралтаар савласан) хадгалах үед үүсэж болох эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдлийг бууруулах зөвлөмж

Цилиндр (баллонтой)-т даралтаар шахсан хийнүүдийг задгай агуулахад дараах нөхцлийг бүрдүүлсэн тохиолдолд хадгалах боломжтой байна. Үүнд:

- Цас, бороо, нарны гэрлийн шууд тусгалаас хамгаалсан хамгаалалт дээвэртэй байх, -
- Хийн баллоныг босоогоор байрлуулж, унахаас хамгаалсан бэхэлгээтэй байх

Зураг 5. Баллонтой хийг задгай агуулахад хадгалах байдал (Жишээ)

Холимог хийн бүтээгдэхүүнийг зориулалтын агуулахад, хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан нөхцөлд хадгалах бөгөөд агуулах, ажлын байр нь “Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодисын шошго, анхааруулах тэмдэг. MNS 5029:2011”-д заасан тэмдэг, тэмдэглэгээтэй байх ёстой.

Холимог хийн бүтээгдэхүүнийг агуулахад хадгалахдаа аюулын тэмдэглэгээ, анхааруулах тэмдэг, дохио үгийг хэрэглэх шаардлагатай.

Химийн бодисын агуулахын аюулгүй, хэвийн ажиллагааг хангах үүднээс Монгол Улсын Шадар сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны 54/А/136/А/215 дугаар хамтарсан тушаалаар батлагдсан **“Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам”** болон MNS 6458:2014-д тусгасан дараах арга хэмжээг нэн түрүүнд авбал зохино. Үүнд:

- Агуулахад хадгалах даралтат Химийн бодисын шинж чанараас нь хамааруулан хадгалалтын ангилалд нийцүүлэн хадгалах. Даралтад хийнүүдийг агааржуулалттай байрлалд хадгалах шаардлагатай.
- Хадгалалтын явцад өөр хоорондоо урвалждаг, урвалын дүнд хүний эрүүл мэнд амь насанд хортой хий ялгаруулдаг, тэсэрч дэлбэрэх бүтээгдэхүүн үүсгэхээс сэргийлж, хольж хадгалах бол “Холимог хадгалалтын дүрэм”-ийг баримтлах.
- Агуулахад хадгалах даралтад хийнүүдийн сав баглаа боодлын бүрэн бүтэн байдал, ууршилт, алдагдалд байнга үзлэг шалгалт хийж, гэмтэлтэй сав баглаа боодолтой хийн талаар нийлүүлэгчид яаралтай мэдээлж, арга хэмжээ авна.

- Даралтад хийн хавхлага хаалттай эсэх, хавхлагын хамгаалт байх ёстой байрлалдаа байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж байх шаардлагатай.
- Даралтат хийн агуулахад гал түймэр гарч тэсрэлт дэлбэрэлт үүсэн давагдашгүй нөхцөл байдал нэгэнт бий болсон тохиолдолд галыг унтраах, тэсрэлт дэлбэрэлтийг зогсоох оролдлого хийж хэрхэвч болохгүй.
- Зөвхөн эрсдэлгүй хийж болох боломжтой үед хий алдалтыг зогсоох, галыг унтраах арга хэмжээ авч болохыг хатуу баримтлах.
- Агааржуулалтын систем хур борооны ус орохоооргүй хамгаалалттай хэвийн ажиллагаатай байх.
- Болзошгүй гал түймрийн үед ашиглах ус, гал эсэргүүцэх галын хор, элс, шат, хувин, лоом, хүрз, зээтүү бүхий иж бүрэн галын сарайтай байх.
- Болзошгүй аюулын тухай мэдээлэх, холбоо барих, галын сарайг ажиллуулах үүрэг хүлээсэн ажилтан тодорхой байх.
- Даралтат хийнүүдийг хадгалах болон аюул осол гарсан үед тухайн бодисын хор аюулыг ажиллагсад болон аврах үйл ажиллагаа явуулах хүмүүст таниулан мэдүүлж, хийнүүдийн болон аюулгүй ажиллагааны тэмдэг, тэмдэглэгээг стандартын дагуу тавьсан байх ёстой. Хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан аюул осол, даралтат хий асгарах, алдагдах үед ашиглах бодис материал, хэрэгсэл зэргээр хангах, гал унтраах хор, хэрэгслэлийг стандартад заасан тоо хэмжээгээр байрлуулах дээр байнга анхаарал хандуулан ажиллах шаардлагатай. **Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны хувьд:**
 - Ажиллагсдыг үүсэж болох эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг хянах, эрсдэл үүссэн тохиолдолд хариу арга хэмжээ авах мэдлэг, дадлагыг эзэмшүүлэх сургалтанд хамруулж, зохих мэдлэг дадлыг эзэмшүүлэх.
 - Болзошгүй аюул, ослын үед ашиглах, хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан дараах багаж хэрэгсэл, материалыг ажлын байранд байршуулж, ажиллагсадад ашиглах дадлыг эзэмшүүлэх:
 - Бүрэн ажиллагаатай гал унтраах багаж, хэрэгсэл;
 - Бага хэмжээгээр алдагдсан хийг саармагжуулах бодис, уусмал;
 - Хий асгарч алдагдсан үед ашиглах багаж, хэрэгсэл, шингээгч материал;
 - хувийн хамгаалах хэрэгсэл (арьс, нүд, амьсгал хамгаалах);
 - хүчилтөрөгчтэй амьсгал хамгаалах баг.

Хий асгарсан, алдагдсан үед ашиглах багаж хэрэгсэл, хор аюулын лавлах мэдээлэлд заасан шингээгч материалыг байршуулах

2.3 Гал түймрээс урдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар өгөх зөвлөмж

Агуулахад хадгалах даралтат хийнүүдийн физик химийн шинж чанар, хадгалалтын төрөл зэргээс үзэхэд “шатамхай хий” ангилалд хамаарч буй 9, “исэлдүүлэгч хий” ангиллын 2, бусад нь даралтаар савлагдсан хийнүүд тул галын аюулгүй талаас

онцгой анхаарал хандуулах шаардлагатай. Учир нь эдгээр хийнүүд алдагдвал агаартай шатамхай холимог үүсгэх, түүнчлэн шатсан тохиолдолд тэсрэх аюултай байна. Халсан тохиолдолд уурших ба аммиакийн хий мэтийн агаараас хүнд хувийн жинтэй хийнүүд байгаа учир газраар тархаж, гал түймрийн үед ихээхэн хохирол учруулах эрсдэлтэй.

Даралтат хийнүүдийг шатамхай болон органик гаралтай материалтай хамт хадгалснаас гал түймрийн аюул үүсэх магадлалтай. Хүчилтөрөгч болон хлор нь өөрөө шатамхай биш боловч хүчтэй исэлдүүлэгчийн хувьд мод, даавуу, цаас гэх мэт материалыг шатахад хүргэж болно. Иймд даралтат хийнүүдийн ХАЛМ-д заасан нөхцлийг хатуу баримтлан хадгалбал зохино.

- Тухайн галын нөхцөлд тохирох гал унтраах хэрэгслийг ашигла.
- Хувингаар ус цацахгүй.
- Халалт даралт үүсгэнэ. Хаалттай сав хагарч, гал тархах ба түлэгдэх, шархдах эрсдэл нэмэгдэнэ.
- Галын нөхцөлд: Аюулгүй бүс тогтоох. Гал унтраахад тэсрэлтийн эрсдэлээс зайлсхий. Галд өртсөн савтай хийг хөргөхөд бороошуулсан ус эсвэл усан манан ашигла. Химийн гал унтраах үед анхаарал болгоомжтой байх. Галд өртсөн савтай хийн сав хагарах, тэсэрч болзошгүй.
- Гал унтраагчид хамгаалалтын стандарт хувцас, хэрэгсэл хэрэглэ. Хамгаалалтын хувцас, хэрэгсэл болон амьсгалын эрхтэн систем хамгаалах баггүй хүнийг галын голомт руу орохыг хориглох.

2.4 “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөн

Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” хөтөлбөрийн хүрээнд төсөл хэрэгжүүлэгч нь ногоон байгууламж цэцэрлэгжүүлэлт болон нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэхдээ тухайн бүс нутагт ургах чадвартай мод, бут тарихыг зорино.

Тарих суулгацыг сонгох

Ойн зурвас, төв суурин газрыг цэцэрлэгжүүлэх зориулалтаар тарьж ойжуулах бол 3-4 настай суулгац тохирно. Сонгосон суулгацын үндэс хэдий чинээ сахлаг, олон салаалсан байна төдий чинээ ургалт нь сайн байна.

2.4.1 Тарималжуулалтад зориулж мод сөөгийг сонгон авах, суулгахад бэлтгэх

Ногоон байгууламж байгуулах нь зарим төрлийн хорт хийн хэмжээг эрс багасгах бололцоо бий. Судалгаанаас үзэхэд шилмүүст мод хүхэрлэг хийг илүү шингээх чадвартай ба түүний агаар дахь агууламжийг 2 дахин багасгадаг байна.

Таримал мод, сөөг, зүлэг нь:

- ❖ Хүчилтөрөгчийг агаарт ялгаруулж, нүүрсхүчлийн хийг шингээж шим нэгдэл бүрдүүлдэг
- ❖ Салхины хүчийг сааруулж, салхинаас нөмөрлөнө
- ❖ Дуу чимээ, шуугианыг багасгана
- ❖ Агаар орчныг чийгшүүлэн зөөлөн байлгадаг
- ❖ Нарнаас халхлан сүүдэр бий болгодог
- ❖ Хөрсний чийгийг барьдаг
- ❖ Элс, шороо хийсэхийг зогсоодог
- ❖ Хур борооны дараа агаарыг эрүүл үнэртэй (озон хий) болгоно ❖ Хотын 1 хүнд 24 м² ногоон талбай ноогдох учиртай.
- ❖ 3 га ногоон байгууламж 200 м хүртэл зайд температурыг 4 хэмээр бууруулдаг.
- ❖ Салхи ихтэй бол 500 м зайд SO₂, H₂S, C зэргийг 3 дахин бууруулдаг.
- ❖ 1 га ой жилд 30-60 тн тоос, хөө тортогийг шингээдэг.

2.4.2 2025-2029 оны мод тарих төлөвлөгөө

Хүснэгт 4. 2025-2029 оны мод тарих төлөвлөгөө

№	Тариалах газар	Тариалах модны төрөл	Тариалах модны тоо, ширхэг
2025 он	Хан-Уул дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт Түргэний гол дагуух "Ногоон хэрэм" зурваст	3-4 настай том гацуур	15
		Гацуурын суулгац	15
2026 он	Хан-Уул дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт Түргэний гол дагуух "Ногоон хэрэм" зурваст	Нарс мод	10
		Голт бор	10
		Агч мод, нүргүүс,	10
2027 он	Хан-Уул дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт Түргэний гол дагуух "Ногоон хэрэм" зурваст	Улиангар	15
		Улиас	15
2028 он		Голт бор	15

	Хан-Уул дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт Түргэний гол дагуух "Ногоон хэрэм" зурваст	Хайлаас	15
2029 он	Хан-Уул дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт Түргэний гол дагуух "Ногоон хэрэм" зурваст	Хайлаас	15
		3-4 настай том гацуур	15
5 жилд нийт		150	

2025-2029 оны мод тарих төлөвлөгөөнд Хан-Уул дүүргийн Засаг даргын

хэрэгжүүлж буй “ЭКО-ЭРҮҮЛ ДҮҮРЭГ” хөтөлбөрийг дэмжин Хан-Уул дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт Түргэний гол дагуух "Ногоон хэрэм" зурваст жилд 30 тооны мод тарихаар төлөвлөсөн.

Тухайн газар нь хурдны зам дагуу байрладаг тул техник хэрэгслийн дуу чимээ, хаягдал хий, тоосноос үүдэх хүрээлэн буй орчны бохирдлыг саармагжуулах үүднээс бохирдуулагч бодисыг өөртөө шингээж авах чадварыг харгалзан үзэж тариалах чухал юм.

ГУРАВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

3.1 Эрх зүйн үндэслэл ба түүний гол шаардлага

2012 онд шинэчлэн батлагдсан байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн дагуу “Химийн бодис импортлох, худалдаалах, химийн бодисын агуулах” төслийн үйл ажиллагааны явцад баримтлах байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулав.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр гэсэн хоёр үндсэн хэсгээс бүрдэх бөгөөд байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгаж, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж байгаа өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тодорхойлон тусгахаар хуульчлагдсаныг баримтлан БОМТ, ОХШХ-ийг боловсруулав.

2.2 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилтууд

Төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилтуудыг байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнгүүд болон Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яамны уг төсөлд хийсэн ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтэд заасан шаардлагууд дээр үндэслэн тодорхойлсон.

“Химийн бодис импортлох, худалдаалах, химийн бодисын агуулах” төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2025-2029 оны төлөвлөгөөнд урьдчилсан байдлаар **62,410 мянган төгрөг** зарцуулахаар тусгасан. “Пи Эс Си” ХХК нь байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд 5 жил тутамд нэмэлт тодотгол хийлгэх, төслийн цар хүрээ энэхүү үнэлгээнд авч үзсэн техник технологи, хүчин чадал өөрчлөгдсөн тухай бүр зохих журмын дагуу Байгаль орчин уур амьсгалын өөрчлөлтийн яаманд хандаж нэмэлт тодотгол хийлгэж ажиллах шаардлагатай.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажилласнаар төслийн үйл ажиллагааны явцад гарч болзошгүй сөрөг үр дагавраас урьдчилан сэргийлэх, нэгэнт бий болсон сөрөг үр дагаврыг бага гэлтгүй тухай бүр нь нөхөн сэргээх замаар төслийг байгаль орчинд ээлтэйгээр хэрэгжүүлэх бололцоотой юм. БОМТ-г хэрэгжүүлснээр дараах зорилтууд хангагдана. Үүнд:

- Монгол улсын БОУАӨЯ-наас тавьж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах талаар тавьж буй шаардлагыг аль болохоор хангасан байх
- Төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны шат дамжлага бүрт технологийн журам зааврыг байгаль хамгаалах хууль тогтоомжийн холбогдох зүйл заалт, стандарт шаардлагад нийцүүлэх
- Байгаль орчны менежментийн талаар БОННУ-ээр дэвшүүлсэн зорилго зорилтыг хэрэгжүүлэх зөвлөмжийг биелүүлэх

- Байгаль орчныг хамгаалах, байгаль орчны сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний талаар төслийн холбогдох ажилтнуудад зориулан товч, тодорхой зааварчилгаа өгөх
- Байгаль орчны менежментийн арга хэмжээ, үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан ажиллагсдын үүрэг хариуцлагыг тогтоосон, удирдлагын шатлалын дараалал бий болгох
- Төсөл хэрэгжүүлэгч буюу гэрээт гүйцэтгэгч бүр байгаль орчныг хамгаалахтай холбоотой үүрэг хариуцлагаа мэдсэн байх ба үүргээ биелүүлэхэд шаардлагатай ур чадвар, бэлтгэл сургалттай байх
- Байгаль орчинд гарч болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, эрсдлийг аль болохоор бууруулж, байгаль орчныг хамгаалж байгаль орчны тухайн төлөв байдлыг хэвийн хадгалах зорилтыг хангах үүднээс үүнд хамаарах тодорхой тогтолцоо, дэг журам, ажлын зааварчилгааг тодорхойлох
- Тухайн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлыг төлөвлөж явуулахад лавлах баримт бичиг болох төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг менежментийн төлөвлөгөөний зорилтуудтай нийцүүлэн явуулахын тулд байгаль орчны параметрууд тус бүрд сөрөг нөлөөллийг бууруулахаар төлөвлөгөөт ажил, төслийн ойр орчмын байгалийг хамгаалах талаар гүйцэтгэх ажлуудыг уг байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан болно.

Иймд менежментийн төлөвлөгөө нь энэ төслийн салшгүй нэг хэсэг төдийгүй түүнийг хэрэгжүүлэх явцад байгаль орчныг хамгаалах талаар баримтлах бодлогын үндсэн чиглэл нь болж өгнө.

Төслийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 31 дүгээр зүйл болон 2012 онд шинэчлэн батлагдсан Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд (Төрийн мэдээлэл, 2012 оны 22 дугаар) аливаа төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний бүрдэл хэсэг болох байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байхаар заасан байна. Иймд дээрх хуулийн шаардлагын дагуу, төслийн үйл ажиллагаанаас тухайн нутаг дэвсгэрийн байгаль орчинд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах арга хэмжээ, шаардагдах хөрөнгө зардлыг хамт тодорхойлж, баримтлах хууль, дүрэм журам, стандартуудыг хамтатган байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулсан.

Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг төслийн хүчин чадлыг өргөтгөх, өөрчлөх бүрд нэмэлт хийж байх шаардлагатай. Мөн үүнээс гадна, БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайланг заасан хугацаанд гаргаж төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэрийн захиргаа, ойр орчмын нутаг дэвсгэр дэх иргэдэд танилцуулах тэдний саналыг нэгтгэн тусгах ажлыг зохион байгуулах, оролцогч болон сонирхогч талуудад мэдээллийг ил тод байлгах арга хэмжээг авсан байх шаардлагатай.

3.3 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Агаар орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах						
1	Бүтээгдэхүүн тээвэрлэлт бусад тээврийн хэрэгсэл ашиглах үед үүсэх хаягдал хий, тоосонцор, дуу чимээ	Химийн бодис тээвэрлэдэг автомашиныг Авто тээврийн тухай хуульд зааснаар тээврийн хэрэгслийг техникийн үзлэг оношилгоонд жилд нэг удаа тогтсон хугацаанд хамруулж байх. Шаардлагатай тохиолдолд засвар үйлчилгээг тогтмол хийлгэх.	Төсөлд ашиглагдах тээврийн хэрэгслүүд	Суудлын машин 50.0 Ачааны машин 100.0 150.0*1=150.0	2025	1. Авто тээврийн тухай хууль 2. Тээврийн хэрэгслийн техникийн хяналтын, үзлэг оношилгоо явуулах журам 3. Бинзен хөдөлгүүртэй авто машин-угааны найрлага дах хорт бодисын зөвөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5013:2009 4. Дизель хөдөлгүүртэй авто машин-Угааны тортогжилтын зөвшөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арага MNS 5014:2009
3	Химийн бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах үед асгарал, алдагдал үүссэнээс агаар орчинд тархах,	Химийн бодистой харьцан ажиллаж байгаа ажилчдад үүсэж болох эрсдэлээс сэргийлэх, хянах, хариу арга хэмжээ авах мэдлэг, дадлага өгөх сургалтанд хамруулах. Химийн бодисын аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг бэлтгэн өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлдэг байх	Химийн бодис хадгалах агуулах,	Химийн бодис тээвэрлэх, хадгалах, ашиглах, устгах үйл ажиллагааны нөлөөллийн	2025	• Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам • Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль

4	тэсэрч дэлбэрэх, гал түймрийн эрсдэл тохиох	Химийн бодис хадгалаж буй агуулахуудыг MNS 6458:2014 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахын стандарт шаардлага хангаж байгаа эсэхэд тогтмол хугацаанд хяналт тавьж (Тухайбал: агааржуулалт, температур, халаалт, цахилгаан, чийг, гэрэлтүүлэг, агуулахын бусад	Химийн бодис хадгалах агуулах,	зардалд тусгагдсан	2025	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт бодисын ангилал ба аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS 4992:2000
		нөхцлүүд) зэргийн шалган өдөр бүр тогтмол тэмдэглэл хөтлөх				
5		Химийн бодисын агуулахын доторх зохион байгуулалтад хяналт тавьж дэлбэрэлт, гал түймэр болох эрсдэлээс сэргийлж ажиллах. БОННУ-ний тайлангийн 6 дугаар бүлэг хүснэгт 21, 22-т заасан хадгалах горимыг анхаарч үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллах.	Химийн бодис хадгалах агуулах,		2025	
6		Ажилтнуудад химийн бодистой харьцах үеийн хувийн хамгаалах хэрэгслээр хангаж ажиллах	Химийн бодис хадгалах агуулах,	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан	2025	
7		Хадгалагдаж буй даралтат хийнүүдийн хаягжилтыг шалгах, стандартын дагуу хаягжуулах	Химийн бодис хадгалах агуулах,	Химийн бодис тээвэрлэх, хадгалах, ашиглах, устгах	2025	
8		Агуулахад хадгалагдаж буй бодисуудыг хүлээн авах, олгох ажиллагааг бүртгэлжүүлж, нэгдсэн бүртгэлийн систем үүсгэж ажиллах	Химийн бодис хадгалах агуулах,	үйл ажиллагааны нөлөөллийн зардалд тусгагдсан	2025	

9	Химийн бодисын тээвэрлэлт, хадгалалт, ашиглалтаас асгаралт, алдагдал үүсэн орчинд тархах	Даралтат хийн хадгалах горимыг баримтлах. (Устөрөгч (H_2/Air), Хүхэрт устөрөгч/азот H_2S/N_2 ; Нүүрс хүчлийн хий/агаар CO_2/Air ; Нүүрстөрөгчийн дан исэл/азот CO/N_2 ; Нүүрстөрөгчийн дан исэл/агаар CO/Air ; Бутадиен/агаар C_4H_6/Air ; Изабутилен/агаар C_4H_8/Air ; Цианид илрүүлэгч багажийн ажиллагаа хянагч /азот HCN/N_2 зэргийг исэлдүүлэгч шинж чанартай бодистой хамт хадгалж болохгүй гэх мэт.)	Химийн бодис хадгалах агуулах,		2025	1. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам 2. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль 3. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
10		Асгаралт алдагдал үүссэн үед тархалтыг тодорхойлж, тухайн орчинд ажиллаж буй ажилтнуудыг аюулгүй бүсэд гаргах, агаар сэлгэлтийг хийж, орчны бохирдлыг бууруулах арга хэмжээ авах.	Компаний эзэмшил газар		2025	
11	Гэнэтийн гал түймэр унтраах хэрэгсэл агуулахад байршуулах	Гал түймэр үүссэн тохиолдолд бэлэн байдалд байх үүднээс галын хор, элс зэрэг гал унтраахад ашиглагдах хэрэгслүүдийг агуулах болон оффист байршуулах.	Химийн бодис хадгалах агуулах,	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан	2025	
Хөрсөн орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах						
12	Хог хаягдлаас хөрсөн бүрхэвч бохирдох	Хог хаягдлын цэгийг төвлөрсөн нэг цэгт байгуулж, Хог хаягдал ачиж тээвэрлэх гэрээ байгуулан, ахуйн хог хаягдал болон аюултай хог хаягдлыг устгуулах гэрээ хийж, гэрээний дагуу сар тутамд зөвшөөрөгдсөн хогийн цэгт хаях.	Төслийн талбай	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан	2025	4. Хог хаягдлын тухай хуулийн 10-р зүйлийн 2.3 дахь заалт, 10-р зүйлийн 2.7 дахь заалт, 17-р зүйлийн 4.1 дахь заалт,
13	Даралтат болон шингэрүүлсэн хийн алдагдал	Даралтат хийг тээвэрлэх үед машин техникийн бүрэн бүтэн байдлыг цаг тухайд нь үзлэг шалгалт хийх. Сав баглаа боодлын битүүмж зэргийг тогтмол шалгаж хаягжуулалт хийх.	Компанийн үйл ажиллагаа	Агаар орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зардалд тусгагдсан	2025	5. Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль 7-р зүйлийн 2.1 дахь заалт 6. Газар шорооны ажлын үед үржил, шимт хөрс хуулалт, хадгалалт MNS 5916 : 2008

14	Худалдан авагчийн ашиглалтаас үүсэх эрсдэл	Импортлогдсон даралтат хийг зориулалтын бус байдлаар ашиглагдахаас сэргийлж найдвартай байгууллага, хувь хүнд борлуулах.	Компанийн үйл ажиллагаа	--*--	2025	
15	Химийн бодис ургамлан орчин химийн бодисоор бохирдох, устгах	Болгоомжгүй байдлаар асгаралт үүсэн хөрс нь бороо хурын усаар угаагдан ургамлан орчинд бохирдол үүсгэж, үржил шимийг бууруулах эрсдэлтэй. Иймд асгаралтын үед авах төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажиллах шаардлагатай.	Төслийн талбай	Химийн бодис тээвэрлэх, хадгалах, ашиглах, устгах үйл ажиллагааны нөлөөллийн төлөвлөгөөний зардалд тусгагдсан	2025	1. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам 2. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам 3. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль
Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах						
16	Тээвэрлэлт, хадгалалт, ашиглалтын явцад сав баглаа боодлын бүрэн	Сав баглаа боодол задарч цоорсон тохиолдолд H410, H400 ангилалтай усны организмд хортой нөлөөлөл үзүүлэх шинж чанартай бодис (NH ₃ , C ₂ H ₅ OH/N ₂ , Cl ₂ /N ₂ , HCN/N ₂ , PH ₃ /N ₂) -ууд алдагдаж төслийн талбайтай ойр орших усан	Химийн бодис хадгалах агуулах, Бүтээгдэх	--*--	2025	1. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам 2. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль
	бүтэн байдал алдагдах	орчны чанарыг өөрчилж хортой нөлөө үзүүлэх эрсдэлтэй тул тээвэрлэлт, хадгалалт, ашиглалтын явцад сав баглаа боодлын бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгах.	үүн тээвэрлэх явц			3. Аюултай хог хаягдал үүсгэгч болон тээвэрлэх, цуглуулах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгжийг бүртгэх бүртгэлийн хуудас
17	Үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй тээврийн хэрэгсэлээс шатах, тослох материал асгарах	Ажлын талбайд болгоомжгүй байдлаар асгаралт үүсэн хөрс, бороо хурын усаар дамжин гадаргын болон гүний усанд бохирдол үүсгэж болзошгүй. Иймд асгаралтын үед авах төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажиллах шаардлагатай	“Пи Эс Си” ХХК-н ажлын байр	500.0*1=500.0	2025	

18	Ажилчидын унд ахуйн хэрэглээний ус болон ногоон байгууламжийн ус ашиглалт	Унд ахуйн хэрэглээ, ногоон байгууламжинд ашиглагдаж байгаа усны өдрийн норм хэмжээг хэтрүүлэн хэрэглэхгүй байх хэмнэлттэй ашиглах тал дээр анхаарч ажиллах, усны хэрэглээг тоолууржуулах.		1,000.0	2025	1. Усны тухай хууль
Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах						
19	Химийн бодис ургамлан орчин химийн бодисоор бохирдох, устгах	Болгоомжгүй байдлаар асгаралт үүсэн хөрс нь бороо хурын усаар угаагдан ургамлан орчинд бохирдол үүсгэж, үржил шимийг бууруулах эрсдэлтэй. Иймд асгаралтын үед авах төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж ажиллах шаардлагатай.	Төслийн талбай	Химийн бодис тээвэрлэх, хадгалах, ашиглах, устгах үйл ажиллагааны нөлөөллийн төлөвлөгөөний зардалд тусгагдсан	2025	4. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам 5. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам 6. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль
20	Төслийн талбайн ногоон байгууламжыг арчилж тордох	Төслийн талбайн ногоон байгууламж, мод бутны арчилж тордох		1,000.0*1=1,000.0	2025	Байгаль орчны багц хууль, Байгалийн ургамлын тухай хууль
Химийн бодис тээвэрлэх, хадгалах, ашиглах, устгах үйл ажиллагааны нөлөөлөл						
25	Даралтат хийг тээвэрлэх үед асгарал, алдагдал үүссэнээс агаар орчинд тархах, тэсэрч дэлбэрэх,	Ажилтнуудад химийн бодистой харьцах үеийн хувийн хамгаалах хэрэгслээр хангаж ажиллах	Химийн бодис хадгалах агуулах, Тээвэрлэлтийн үед	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан	2025	- Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам - Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль

22	гал түймрийн эрсдэл тохиох	Химийн бодистой харьцан ажиллаж байгаа ажилчдад үүсэж болох эрсдэлээс сэргийлэх, хянах, хариу арга хэмжээ авах мэдлэг, дадлага өгөх сургалтанд хамруулах. Химийн бодисын аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлдэг байх.	Химийн бодис хадгалах агуулах, Тээвэрлэлтийн үед	400.0*1 =400.0	2025	□ Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт бодисын ангилал ба аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS 4992:2000
23	Даралтат хийг хадгалах үед асгарал, алдагдал үүссэнээс агаар орчинд тархах, тэсэрч дэлбэрэх, гал түймрийн эрсдэл тохиох	Химийн бодис хадгалаж буй агуулахуудыг MNS 6458:2014 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, химийн хорт болон аюултай бодисын агуулахын стандарт шаардлага хангаж байгаа эсэхэд тогтмол хугацаанд хяналт тавьж (Тухайбал: агааржуулалт, температур, халаалт, цахилгаан, чийг, гэрэлтүүлэг, агуулахын бусад нөхцлүүд) зэргийн шалган өдөр бүр тогтмол тэмдэглэл хөтлөх	Химийн бодис хадгалах агуулах,	200.0*1 =200.0	2025	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах. Ерөнхий шаардлага. MNS 6458:2014
24		Даралтат хийг хадгалахдаа цахилгааны монтаж, тос тосолгооны материал зэргээс хол байршуулах	Химийн бодис хадгалах агуулах,	--*--	2025	
25		Хий алдагдаж хуримтлагдахаас сэргийлж, хуримтлал үүсгэх байрлалуудын шалгах.	Химийн бодис хадгалах агуулах,	--*--	2025	
26		Химийн бодисын агуулахын доторх зохион байгуулалтад хяналт тавьж дэлбэрэлт, гал түймэр болох эрсдэлээс сэргийлж ажиллах. БОННУ-ний тайлангийн 6 дугаар бүлэг хүснэгт 21, 22-т заасан хадгалах горимыг анхаарч үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллах.	Химийн бодис хадгалах агуулах,	--*--	2025	

27		Хадгалагдаж буй даралтат хийнүүдийн хаягжилтыг шалгах, стандартын дагуу хаягжуулах	Химийн бодис хадгалах агуулах,	200.0*1=200.0	2025	
28		Агуулахад хадгалагдаж буй бодисуудыг хүлээн авах, олгох ажиллагааг бүртгэлжүүлж, нэгдсэн бүртгэлийн систем үүсгэж ажиллах	Химийн бодис хадгалах агуулах,	--*--	2025	
29		Даралтат хийн хадгалах горимыг баримтлах. (Устөрөгч (H_2/air), Хүхэрт устөрөгч/азот H_2S/N_2 ; Нүүрс хүчлийн хий/агаар CO_2/Air ; Нүүрстөрөгчийн дан исэл/азот CO/N_2 ; Нүүрстөрөгчийн дан исэл/агаар CO/Air ; Бутадиен/агаар C_4H_6/Air ; Изобутилен/агаар C_4H_8/Air ; Цианид илрүүлэгч багажийн ажиллагаа хянагч /азот HCN/N_2 зэргийг исэлдүүлэгч шинж чанартай бодистой хамт хадгалж болохгүй гэх мэт.)	Химийн бодис хадгалах агуулах,	--*--	2025	4. Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам 5. Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
30		Асгаралт алдагдал үүссэн үед тархалтыг тодорхойлж, тухайн орчинд ажиллаж буй ажилтнуудыг аюулгүй бүсэд гаргах, агаар сэлгэлтийг хийж, орчны бохирдлыг бууруулах арга хэмжээ авах.	Компаний эзэмшил газар	--*--	2025	
31	Даралтат хийг ашиглах үед асгарал, алдагдал үүссэнээс агаар орчинд тархах, тэсэрч дэлбэрэх, гал түймрийн эрсдэл тохиох	Нийлүүлэгч компанийн ажилтан даралтат хийг худалдан авч буй байгууллага, хувь хүн бүрт даралтат хийг борлуулахдаа ашиглалт, тээвэрлэлт, хадгалалтын зааварчилгааг өгөх. Мөн сав баглаа боодлыг хадгалах зааварчилгааг өгөх. Ашиглагдаагүй болон үлдэгдэл хийг устгах зайлуулах оролдлого хийж болохгүйг анхааруулах.	Худалдах үед	--*--	2025	

32	Гэнэтийн гал түймэр унтраах хэрэгсэл агуулахад байршуулах	Гал түймэр үүссэн тохиолдолд бэлэн байдалд байх үүднээс галын хор, элс зэрэг гал унтраахад ашиглагдах хэрэгслүүдийг агуулах болон оффист байршуулах.	Химийн бодис хадгалах агуулах,	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан	2025	
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний нийт зардал						3,450.0

3.4 Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 6. Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө			Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Хан-Уул дүүргийн 14 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэрт Түргэний гол дагуух "Ногоон хэрэм" зурваст “Пи Эс Си” ХХК-ийн төгөлд тарих.	2025 он	3-4 настай том гацуур	15	30 ш*35,0=1,050.0	Жил бүр	MNS 5915:2008 MNS 5916:2008 MNS 5917:2008 MNS 5918:2008
			Гацуурын суулгац	15			
2	Төслийн талбайд тарисан 36 ш бургас	Төслийн талбайд тариалсан 36 ш бургас, ногоон байгууламжийн арчилгаа усалгааг тогтмол хийж байх.			100.0*1=100.0	Долоо хоног бүр	
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний нийт зардал						1,150.0	

3.5 Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

Хүснэгт 7. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Шаардагдах хөрөнгө /мян.төг/			Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
				Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал		
1. Археологийн дурсгал								Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль 31-р зүйл, Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль 27 зүйлийн 8,9,10 дэх заалт
1	Төслийн талбайд хөрс хуулах, хөрс сийрүүлэлт, барилга байгууламжийн бүтээн байгуулалтын ажиллагаа явуулах тохиолдолд илэрсэн дурсгалуудыг хадгалж хамгаалах, сэргээн засварлах, дурсгалуудыг малтан судлуулж талбайг чөлөөлүүлэх, түүх соёлын дурсгалт газруудад ажиглалт мониторинг хийх, газар хөндөх ажилд авран хамгаалах арга хэмжээ зохион байгуулах шаардлагатай.							
2. Палеонтологийн дурсгал								
2	Төслийн хамрах хүрээнд түүх соёлын дурсгалт одоогоор бүртгэгдээгүй байна. Иймээс “Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө”-г тусгайлан боловсруулах шаардлагагүй. Хэрэв цаашид төслийн хэрэгжилтийн явцад төслийн талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд ямар нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор, ямарваа нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл олдох үед холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу засаг захиргааны байгууллага болон холбогдох байгууллага болох ШУА, Палеонтологийн хүрээлэн 70118283, Түүх угсаатны зүйл хүрээлэн 11-458305-д нэн даруй мэдэгдэж арга хэмжээ авах шаардлагатай							
Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөний нийт зардал							--	

3.6 Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 8. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Шаардагдах хөрөнгө /мян.төг/			Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
				Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал		
1. Гэнэтийн осол аваар								
1	Химийн бодис асгаралт алдагдлаас	Агуулахад хадгалах хийнүүдийн сав баглаа боодлын бүрэн бүтэн байдлыг ачиж буулгах, хадгалах үед байнга шалгаж байх. Гэмтсэн тохиолдолд нийлүүлэгчийн хариуцах ажилтанд мэдэгдэх;	Төслийн хүрээнд	--*--			2025	
2	Үүсэх эрсдэл	Аюул осол болон асгаралт алдагдал үүссэн үед ажилтнуудад хэрэглэх нэг удаагийн хамгаалах хувцас, бээлий, тусгай шүүлтүүр бүхий баг, нүд хамгаалах хэрэгсэл, каск, тусгай зориулалтын гутал зэргээр хангах Механик эрсдлээс хамгаалах бээлий, химийн бүтээгдэхүүнээс хамгаалах EN 374 бээлий болон хамгаалалтын гутал хэрэглэх.	Төслийн хүрээнд	600.0	3	3,600.0	2025	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, хамгаалалтын хувцас-ерөнхий шаардлага MNS ISO 13688:200
3		Осол эрсдэл үүссэн үед хордлогод өртсөн хүнд анхны тусламж үзүүлэх аврах арга хэмжээний танхимын болон үзүүлэх сургалт зохион байгуулах	Бүх ажилчид	200.0	3	1,200.0	2025	
4		Эмнэлгийн анхан шатны тусламжын хайрцагт байх эм, хэрэгсэл материалуудаар хангах	Төслийн хүрээнд	150.0	3	90.0	2025	
5		Барилгын доторх цахилгаан тоног төхөөрөмж, гэрэлтүүлгийн угсралт, монтажийг шаардагдах стандартын дагуу хийж, тогтмол үзлэг шалгалт хийх	Төслийн хүрээнд	200.0	3	120.0	2025	

7		Болзошгүй гал түймрийн аюулаас урдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа, гал түймэр гарсан тохиолдолд авах арга хэмжээний төлөвлөгөө, зааварчилгаа зэргийг мэргэжлийн байгууллагаар хянуулан баталгаажуулж, тухайн объектын хариуцсан ажилтан, харуул, ажиллагсдад зааварчилгааг тогтмол өгч байх.	Төслийн хүрээнд	--*--			2025	ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний
8		Агуулахад тамхи татах, амархан гал авалцах эд зүйл (тосоор бохирдсон хувцас, алчуур, цаас г.м.) -ийг байршуулахыг хориглох; Ил гал, дөл гаргах, оч үсрэх төрөл бүрийн хэрэгслийг агуулахын орчинд ашиглахгүй байх тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулах	Химийн бодисын агуулахын эргэн тойрон	400.0	2	160.0	2025	агуулах. Ерөнхий шаардлага”
9		Агуулахын барилгад галын дохиоллын систем суурилуулж, галын дохиоллын удирдлагын самбарыг 24 цагийн турш үүрэг гүйцэтгэх харуул хамгаалалтын өрөөнд байрлуулах	Төслийн хүрээнд	--*--			2025	
2. Байгалийн гамшигт үзэгдэл								
10	Объектын гал түймэр	Гал унтраах хэрэгслийн тоог “MNS 5566:2005. Гал түймрээс хамгаалах, Аж ахуйн нэгж, байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага норм”-д заасны дагуу битүү агуулахын 200 м² талбайтай тасалгаанд 1 ширхэг “дунд оврын” (5л -ээс 10 л хүртэл багтаамжтай) болон 2 ширхэг “бага оврын” (5л хүртэл багтаамжтай) гал унтраагуурыг байрлуулах. Үүнд: Хүрз, Галын дэгээ, Хөрөө, Сүх, Царил, Хувин, Жоотуу, Элстэй сав (хайрцаг), Устай сав (торх), Эсгий болон галд тэсвэртэй бүтээлэг, Төрөл бүрийн гал унтраагуур, Агаар дахь тэсрэх болон галын аюултай хольцыг саармагжуулах бодис бүхий хэрэгсэл, Бусад (саармагжуулагч бодис, усан сан, ус сорох, шахах хөөрөг, галын хоолой, хошуу г.м.)	Төслийн хүрээнд	--	--	200.0	2025	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль MNS 5566:2005. Гал түймрээс хамгаалах, Аж ахуйн нэгж, байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага норм

11	Шатамхай бодис хадгалах тохиолдолд стандартад нийцсэн галаас хамгаалах хаалттай болгох зэрэг арга хэмжээг авбал зохино.	Төслийн хүрээнд					Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
12	Байгалын гэнэтийн аюул осолын үед авах арга хэмжээ, анхны тусламж үзүүлэх зэргийг сургалтын танхимаар болон үзүүлэх сургалтанд ажилчидыг хамруулах	Бүх ажилчид	200.0	3	120.0	2025	
Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал					5,490.0		

3.7 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 9. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Шаардагдах хөрөнгө /мян.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Хуванцар хаягдал	Төслийн талбайгаас үүсэж болох хуванцар сав баглаа боодлыг (цэвэр ус, ундаа, хоолны хуванцар сав ундааны лааз, тугалган сав гэх мэт) савыг суллан зориулалтын газарт цуглуулж хуванцар дахин боловсруулах үйлдвэрт аваачиж тушаах	Төслийн талбай	1,500.0	2025-2029	Хог хаягдлын тухай хууль 10 зүйл
2	Цаасны хаягдал	Оффисоос гарч буй цаасны хаягдлыг (бүх төрлийн цаасан хайрцаг, хороогүй шохойгүй хоол хүнсний бохирдолгүй байх) зориулалтын хогны уутанд ангилан хаяж цаас дахин боловсруулах газарт тушаах				
3	Ахуйн хаягдал	Хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлж хогийн сав байршуулах (ажилчдын байрны ойролцоо болон дотор орчинд)	Төслийн талбай	1,500.0	2025-2029	
4		Хатуу хог хаягдлыг хөрсөнд элдэв шингэн нэвчиж бохирдуулахааргүй, салхинд хийсч орчныг бохирдуулахгүй тусгайлсан төмөр торон хашлагад байршуулах, хатуу хаягдал цуглуулах байгууламж хийх	Төслийн талбай			
5		Дахин боловсруулагдахгүй бусад хаягдлыг (хоолны хаягдал, норсон, дахин ашиглах боломжгүй хаягдал, 00-н цаас зориулалтын хогийн цэгт хаях)	Төслийн талбай			
6	Аюултай хог хаягдал	Аюултай хог хаягдлыг мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулан хүлээлгэж өгөх устгах	Төслийн талбай	500.0*1 =500.0	2025	Хог хаягдлын тухай хууль 5 р бүлэг Хог хаягдлын тухай хууль 11.3
7		Төслийн үйл ажиллагааны явцад гарсан хоёрдогч түүхий эдийн хог хаягдлыг ангилан ялган тусгай цэгт цуглуулж аюултай хог хаягдал устгах, дахин ашиглах тусгай зөвшөөрөлтэй газарт хүргүүлэх гэрээ хийн хамтран ажиллах				

8	Хог хаягдлыг бүртгэлжүүлэх	Төсөл хэрэгжүүлэгч нь хог хаягдлын мэдээ тайланг цахимаар болон цаасан хэлбэрээр Хан-Уул дүүргийн Засаг дарга, аюултай хог хаягдлын мэдээ тайланг нийслэлийн Засаг даргад хүргүүлэх үүрэгтэй ¹ . Мөн аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэгч нь	Төслийн талбай	--*--	2025	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, сангийн сайдын хамтарсан А-429/257 тушаал 2018/11/13
		тухайн жилд гүйцэтгэсэн ажлын тайлангаа байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын баталсан маягтын дагуу гарган мэдээллийн нэгдсэн санд оруулна.				Хог хаягдлын улсын мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, бүрдэл болон мэдээлэл төвлөрүүлэх журам
Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал				3,500.0		

3.8 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд		Хяналтын цэгийн байршил	Шаардагдах хөрөнгө /мян.төг/				Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
				Нэгжийн зардал	Давтамжийн тоо	Нийт зардал	Тайлбар	
1	Агаар орчны шинжилгээг мэргэжлийн байгууллага, шинжээчээр хийлгэх		Төслийн талбай	200.0	Жилд 1 удаа	200.0	Мэргэжлийн экспертийн нэг удаагийн судалгааны хөлс 200.0*1 жил=200.0	Агаарын чанар-хот суурин газрын гадаад орчны агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ MNS 6063:2010 Агаарын чанар техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016
2	Гадаад болон дотоод орчны дуу чимээний түвшин Тоосжилт (PM2.5, PM10) Агаар бохирдуулагч бодисын хэм хэмжээ CO, SO ₂ , NO ₂		Төслийн талбай					
3	Төслийн талбай орчим дахь агаар дахь бохирдуулах бодис, физик нөлөөллийн хэмжилт /Температур, Агаарын урсгалын хурд, Харьцангуй чийглэг, Нүүрсхүчлийн хий CO ₂ , Гэрэлтүүлэг/		Төслийн талбай					
4	Хөрсний хими физикийн шинж чанар	Хөрсний төлөв байдал, хөрсний үе давхаргын зузаан (см), элэгдэл, эвдрэлийн нөхцөл	Төслийн талбай	200.0	Жилд 1 удаа	200.0	Мэргэжлийн экспертийн нэг удаагийн судалгааны хөлс 200.0*1 жил=200.0	Хөрсний ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр төрөл MNS 3985-87

		Ялзмаг %, pH, CaCO ₃ , EC _{2.5} , Хөдөлгөөнт фосфор, кали, Механик бүрэлдэхүүн, Эзэлхүүн жин		200.0	Жилд 1 удаа	1,000.0	Мэргэжлийн экспертийн нэг удаагийн судалгааны хөлс 200.0*1 жил=200.0	Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтийг тодорхойлох MNS 3310-91 Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам MNS 2305-94 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2019
	Усан дахь химийн шинжилгээ (Al, As, B, Ba, Bi, Ca, Cd, Co, Cr, Cu, Fe, Hg, K, La, Li, Mg, Mn, Mo, Na, Ni, P, Pb, S, Sb, Sc, Si, Sn, Sr, Ta, Ti, Tl, V, W, Y, Zn, Zr) шинжилгээ	Төслийн талбай	1 жилд	Жилд 2 удаа	160.0	2*2*40.0=160.0 Жилд 2 удаа хавар болон намар 2 удаа 1 цэгээс 4 дээж авна	Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010 Ундны усны эрүүл ахуйн шаардлага чанар аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 0900:2018	
6	Усан дахь эрдэс бодисууд, химийн найрлага (Анионууд: Cl ⁻ , SO ₄ ⁻ , NO ₂ ⁻ , NO ₃ ⁻ , CO ₃ ⁻ , HCO ₃ ⁻ Катионууд: Na ⁺⁺ , K ⁺ , Ca ⁺⁺ , Mg ⁺⁺ , NH ₄ ⁺ , Fe ⁺⁺ , Fe ⁺⁺⁺ , pH, EC, TDS, Физик чанар: тунгалаг, үнэр, тунадас, өнгө, амт)	Унд ахуйн хэрэглээ ний ус Дунд гол	46.0	Жилд 2 удаа	92.0	Жилд 2 удаа 46.0*2*1жил=92.0		
Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт зардал							852.0	

3.9 Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Хүснэгт 11. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв /мян.төг/	Хэрэгжүүлэх хуваарь,	Хариуцсан албан тушаалтан
1	Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг батлуулах, хэрэгжилтийг ханган ажиллах	--	2025	Оффис менежер
2	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний тайланг тухайн жилийн 10 дугаар сарын 31 ны дотор Байгаль орчин уур амьсгалын өөрчлөлтийн яамд хүргүүлэх	--		Оффис менежер
3	Болзошгүй аюул ослын үед ажилчдын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө гаргаж, сургалт явуулах	Үйл ажиллагааны дотоод төлөвлөгөөн тусган хэрэгжүүлэх		Оффис менежер
4	Байгаль орчныг хамгаалах мэдээ мэдээлэл, сурталчилгааны самбар хийж байнгын цахим мэдээллээр хангах	200.0	2025	Оффис менежер
5	Галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийг аймгийн онцгой байдлын хэлтсээс гаргуулах	Үйл ажиллагааны дотоод төлөвлөгөөн тусган хэрэгжүүлэх	2025	Оффис менежер
Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний нийт зардал				200.0

3.10 Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

Хүснэгт 12. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах ажилтан	Зохион байгуулах газар
1	Хан-уул дүүрэг 3-р хорооны ИНХ	Дүүргийн ИНХ-аар илтгэл тавьж, мэдээлэл өгөх	Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт, гүйцэтгэл	Жилд 1 удаа	400.0	“Пи Эс Си” ХХК	Хан-уул дүүрэг 3-р хорооны ИНХ
2	Нийслэлийн байгаль орчны газар	БОМТ биелэлтийн тайланг тайлан хэлбэрээр хүргүүлэх, биелэлтийн тайлан дүгнэх ажлын хэсгийн хамт газар дээр нь танилцуулах	Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	Жилд 1 удаа		“Пи Эс Си” ХХК	Нийслэлийн байгаль орчны газар
3	БОУАӨЯ	БО-г хамгаалах ажлын жилийн тайлан, төлөвлөгөө БОУАӨЯ-д цаг тухайд нь гаргаж өгч байх	Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт, төлөвлөгөө	Жилд 1 удаа		“Пи Эс Си” ХХК	БОУАӨЯ
Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө нийт зардал 400.0							

3.11 2025-2029 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал

Хүснэгт 13. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал

№	Менежментийн төлөвлөгөө	Нийт дүн мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	13,250.0
2	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	5,750.0
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	--
4	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	27,450.0
5	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	5,500.0
6	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	4260.0
7	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	4200.0
8	Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	2000.0
Нийт зардал		62,410

“Пи Эс Си” ХХК -ийн “Химийн бодис импортлох, худалдаалах, химийн бодисын агуулах” төслийн 2025-2029 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний арга хэмжээнд нийт **62,410 мян.төгрөг** зарцуулахаар тусгалаа.

Хүснэгт 14. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухайн жилийн зардал, мянган төгрөг

Менежментийн төлөвлөгөө	2025 он мян.төг	2026 он мян.төг	2027 он мян.төг	2028 он мян.төг	2029 он мян.төг	Нийт 5 жил, мян.төг
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	2,650.0	2,650.0	2,650.0	2,650.0	2,650.0	13,250.0
Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	1,150.0	1,150.0	1,150.0	1,150.0	1,150.0	5,750.0
Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	--	--	--	--	--	--
Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	5,490.0	5,490.0	5,490.0	5,490.0	5,490.0	27,450.0
Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	3,500.0	500.0	500.0	500.0	500.0	5,500.0
Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	852.0	852.0	852.0	852.0	852.0	4,260.0
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	200.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0	4,200.0
Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	400.0	400.0	400.0	400.0	400.0	2,000.0
Нийт зардал	14,242.0	12,042.0	12,042.0	12,042.0	12,042.0	62,410